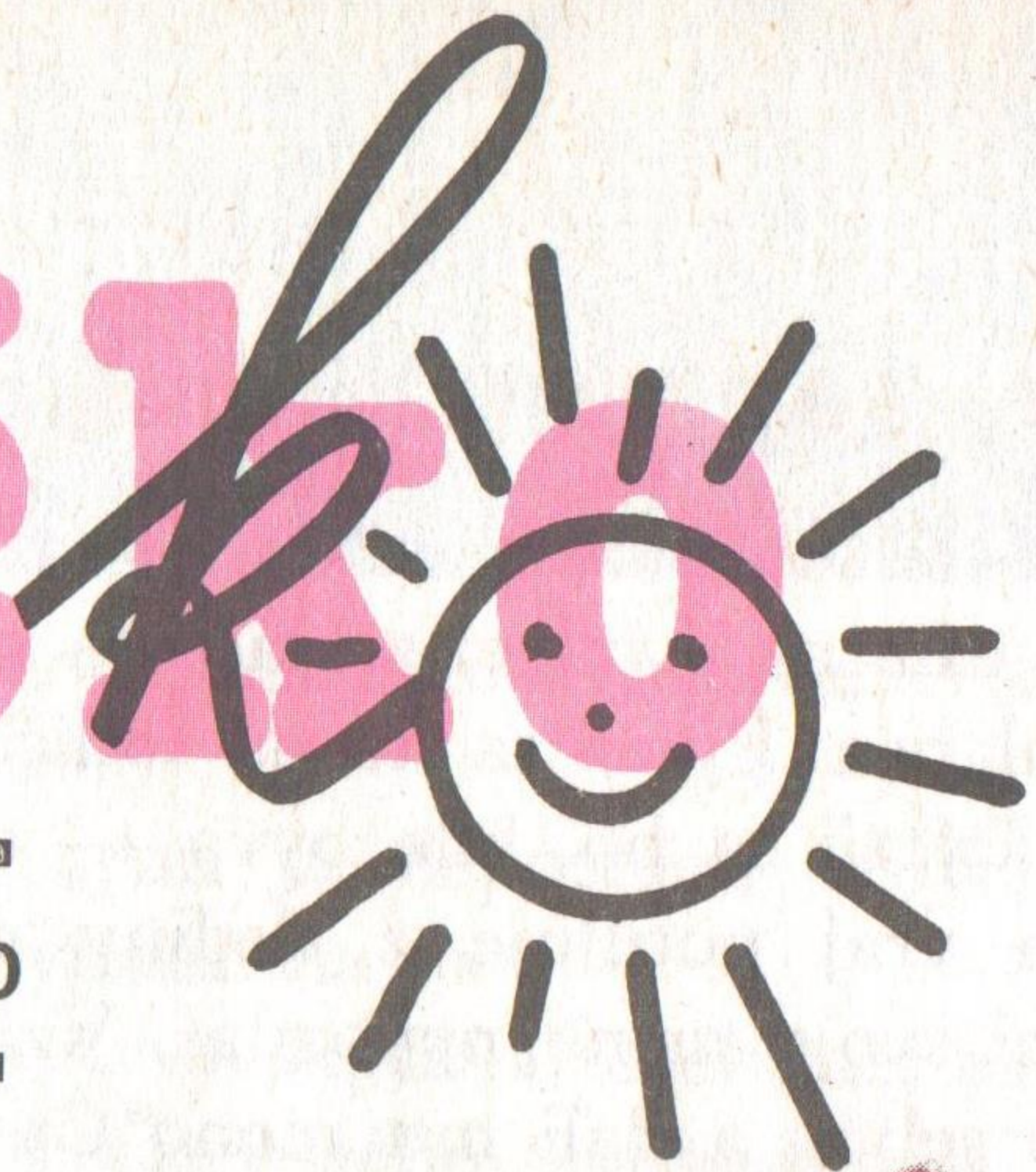

Slniečko

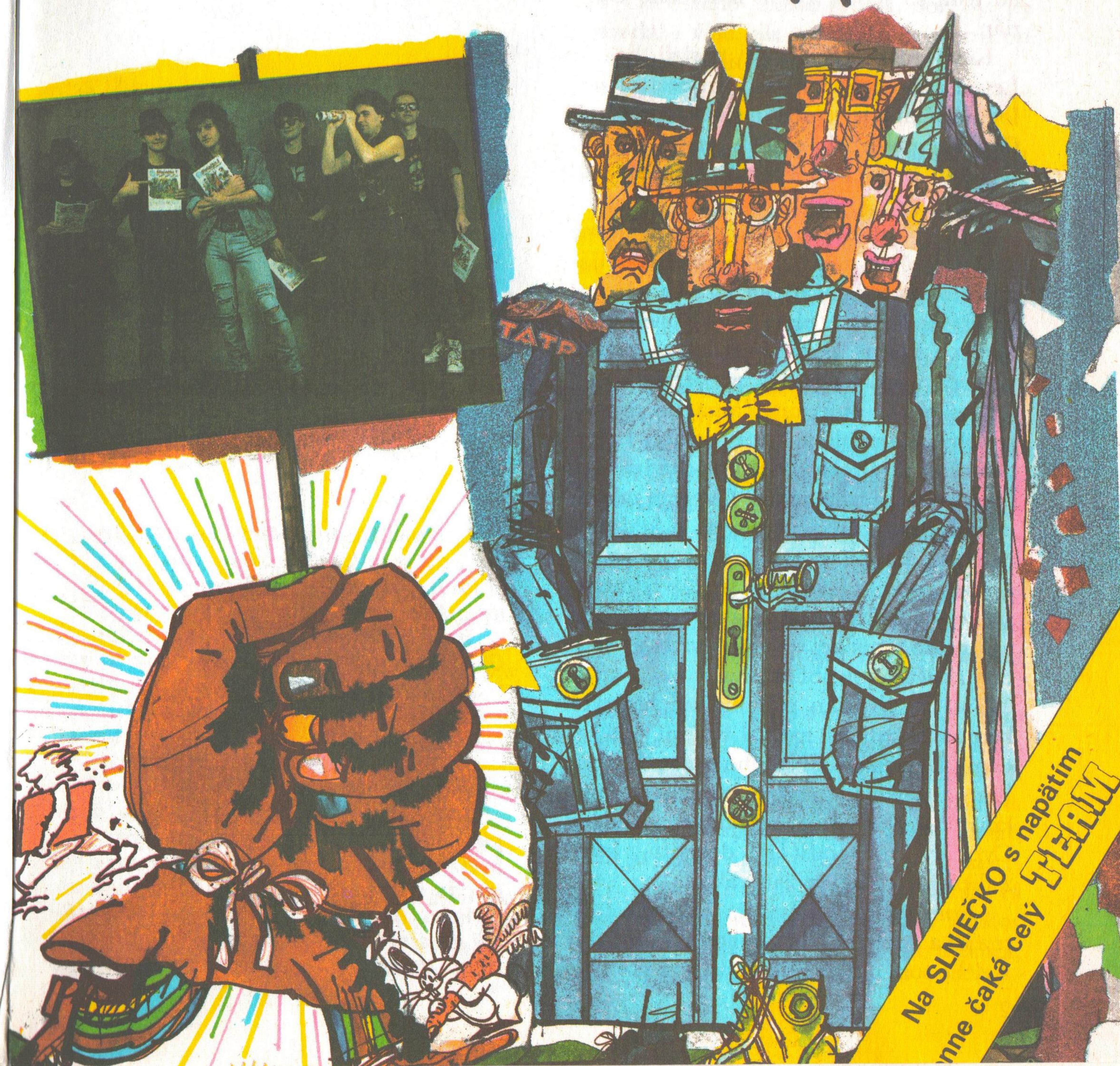

2

ROČNÍK 45

OKTÓBER 1990

4 KčS

Na SLNIEČKO s napätím
ne čaká celý **TEAM**

Jedného dňa našli mnísi z kláštora pri Dunajci chlapca. Pýtali sa ho na rodičov — nemal. Pýtali sa ho, kde býva — od malička sa vraj potuluje z dediny do dediny. Ani svoje meno nepoznal. Vzali ho teda so sebou a dali mu meno Cyprián.

Keď chlapec vyrástol, poslali ho do Levoče, aby sa pri mestskom ošetrovatelovi, felčiarovi, vyučil remeslu. Keď sa Cyprián po troch rokoch vrátil, mnohí hovorili, že lieči chorých lepšie než jeho učiteľ.

Sedával vo svojej cele, študoval učenie knihy, niečo si zapisoval a potom odchádzal do hôr zbierať liečivé korene a bylinky. Predovšetkým nimi liečil svojich kláštorných bratov a zbavoval ich aj takých nemocí, na aké dovtedy zomierali.

Čoskoro sa po celom Zamagurí rozniesol chýr o mníchovi, ktorý vylieči každú chorobu. Zo široka-daleka prichádzali ľudia so svojimi trápeniami. Cyprián nikoho neodmietol, liečil, uzdravoval, a keď ináč nemohol, aspoň potešil pekným slovom. A nikdy nezobral za svoje služby odmenu, verne dodržiaval sľub, ktorý zložil pri vstupe do mníšskej rehole — vždy a všade pomáhať svojmu blížnemu.

Raz sa Cyprián pri zbieraní liečivých koreňov a bylín zatúlal k plesu nazývanému Morské oko. Na jeho brehu žila celé leto pastierka Jagnesu, dievčina nevídanej krásy. Ale ešte viac než krásu, všimol si Cyprián úprimnosť a dobrotu, ktoré z dievčiny priam vyžarovali.

„Som sirota,“ povedala Jagnesu. „Od malička slúžim u bohatých gazdov a zlého som u nich skúsila hádam viac, než

PO VYMRETÍ KRÁLOVSKÉHO RODU Arpádovcov sa celá krajina zmietala v nepokojoch. Tie sa nevyhli ani Spišu. Pán Kokoš z Brezovice dal zavraždiť prepošta Fridricha, za čo bol odsúdený. Okrem iných trestov musel pomáhať i pri zakladaní kláštorov. Jedným z tých, o ktoré sa zaslúžil, je i kláštor na brehu Dunajca. Začali ho stavať r. 1320 a podľa neomietnutých tvárnic a ríms ho ľud nazval Červený kláštor.

Podľa prísnych predpisov žili v ňom mnísi, ktorí boli zaviazaní prísny sľubom mlčania. Jediným slovom, ktoré si počas dňa mohli vymeniť, bol pozdrav „Memento mori!“ To znamená „Pamätaj na smrť!“ Žili oddelene v samostatných domčekoch, v ktorých bolo len

najpotrebnejšie zariadenie. Trikrát do týždňa sa postili: jedli iba kúsok chleba a pili len čistú vodu.

Okrem modlitieb sa mnísi venovali budovaniu svojho kláštora, vede a kultúre. História nám zachovala dve mená mníchov, ktorí vynikli nad ostatných: Romuald Hadbavný, autor prvého latinsko-slovenského slovníka, prvý prekladateľ Biblie do slovenčiny, a fráter Cyprián, ráhojič, zostavovateľ pozoruhodného herbára tatranských rastlín, ktorý sa však venoval i výrobe zrkadiel a stavbe lietajúcich strojov.

Nám sa však zdá, že sa musel do srdca ľudí vpísať predovšetkým svojou láskavosťou, keď si ho zvečnili v takejto krásnej povesti.

som zjedla chleba. Ktovie, či sa to niekedy zmení...“

„Ani ja nepoznám svojich rodičov,“ Cyprián na to.

A vyrozprával dievčine, ako sa dostal do Červeného kláštora. Ba bol by jej povedal i viac, ale prichádzal večer a on sa musel vrátiť do svojej cely.

„Ešte sa vrátim,“ sľúbil Jagnesu pri rozlúčke.

„Budem na teba čakať,“ usmiala sa dievčina.

Už pri návrate opanoval Cypriánovu dušu dovtedy nepoznaný nepokoj. Viac sa ho nezbavil. Kadiaľ chodil, tam videl krásnu Jagnesu. Nech robil hocičo, myslel iba na ňu. Vedel, že hreší, veď sľubom, ktorý zložil, sa navždy zriekol pozemskej lásky. Lenže zbytočné boli jeho modlitby, nadarmo týral svoje telo dlhými pôstmi. Obraz dievčiny od Morského oka vynáral sa pred ním čoraz nástojčivejšie.

Nakoniec sa Cyprián rozhodol vyspovedať sa zo svojho trápenia opätovi.

Ale ani osamelosť v najchladnejšej cele, kde sa mal kajať za svoj hriech, nič nezmenila. Plamene lásky prerástli v požiar, ktorý mohla uhasiť len prítomnosť milovanej.

Cyprián sa znova zahĺbil do kníh a podľa nich zostrojil zrkadlo, v ktorom mohol Jagnesu bez prestania sledovať. Ani to však neuspokojilo jeho túžbu. Chcel sa s krásnou Jagnesou porozprávať, túžil ju objať, navždy ostať po jej boku...

V hlave utrápeného mnícha skrsla tá najhriešnejšia myšlienka: Opustí kláštor a odíde s milovanou dievčinou niekam, kde ich nikto nepozná!

Trináť dní a nocí majstroval mních Cyprián vo svojej cele a na štrnásty mal hotové krídla na nerozoznanie podobné krídlam tatranského orla. Ony ho mali navždy oslobodiť zo zajatia kláštorných múrov a zaniest na breh Morského oka. V noci, keď ostatní mnísi odychovali na tvrdých lôžkach, vykradol sa Cyprián zo svojej cely, vystúpil na najvyššie bralo zvané Koruna a tam si začal pripevňovať zhotovené krídla.

Vtedy sa pred ním objavil anjel.

„Tri razy si zhrešil,“ oslovil Cypriána. „Prvý raz, keď si v sebe nechal prebudiť lásku k žene. Druhý raz, keď si sa rozhodol opustiť kláštor. A tretí raz v tejto chvíli, keď sa chceš vzniesť do výšok, ktoré boli prisúdené skalnému orlovi a nám. Ak nechceš, aby ťa stihol trest, vráť sa do kláštora, zabudni na svoje úmysly a do smrti sa kajaj!“

Mních Cyprián však nedbal na anjelo-vo napomenutie. Myslel len na Jagnesu, na chvíle, ktoré s ňou prežije, na domov, ktorý si vybudujú...

Zamával krídlami a vzlietol. Naposledy zakrúžil nad Červeným kláštorom a ponad Maguru, Muráň a Javorinskú Širokú zamieril k Morskému oku. Zbadal jeho trblietavú hladinu vynárajúcu sa z chladných hmiel, uvidel Jagnesu s túžobne vystretými rukami...

Vtom preťal bezoblačnú oblohu blesk a prihnal sa strašný víchor. Vosk, ktorým boli pierka krídel pospájané, sa roztopil, krídla sa rozpadli a Cyprián sa zrútil priamo k nohám milovanej dievčiny. Ešte sa naposledy zdvihol, ešte chcel čosi povedať...

Tak skamenel. Premenil sa na skalnú vežu, ktorá dodnes stojí nad Morským okom a nazýva sa Mních.

Tri dni a tri noci vraj Jagnesu nariekala za svojím milým. Keď vyplakala všetky slzy, opustila stádo a pobrala sa do hôr. Tam ju stihol podobný osud ako jej

milého. Na náprotivnej strane doliny sa zmenila na skalnú vežu, aby navždy ostala v blízkosti svojho druhu. Donedávna podhalanskí goralí nazývali túto vežu Mníška. Dnes, nikto nevie prečo, je v mapách zaznačená ako Zadný Mních.

IL. BOŽENA AUGUSTÍNOVÁ

ČERVENÝ KLÁŠTOR

leží v kraji za pohorím Magura, preto sa tento kraj nazýva Zamagurie. Na Zamagurí sa rozpráva goralským nárečím. Toto nárečie tvorí akýsi prechod medzi slovenčinou a poľštinou. Porozumeli by ste napríklad mladému goralskému pastierikovi, ktorý by vám zaspieval takúto peknú, utešenú pesničku?

Goroľ jo se, goroľ,
spod samuckyf Tater,
dyscyk mne vykompol
vykolysol viater...

Nerozumiete? Pomôžem vám a preložím pesničku, v ktorej je vyspievaná hrdosť na rodný kraj, do slovenčiny:

Goral som ja, goral,
spod samučkých Tatier,
dáždik ma vykúpaj,
pokolísal viator...

Že neviete, kto je to goral? Je to potomok pastierov, ktorí v 16. a 17. storočí začali obývať dovtedy púste karpatské hory, a rozprávajú práve tým nárečím, v ktorom som vás, milí slniečkári, naučil pesničku.

Bol celkom všedný pondelok

DUŠAN KOVÁČ

Od zániku Veľkomoravskej ríše žili Slováci v Uhorskom štáte. Uhorsko však postupne ovládla maďarská šľachta a ku koncu minulého storočia začali Maďari pomaďarčovať všetky ostatné národy. Pre Slovákov nastali ťažké časy. Maďarská vláda bola k slovenským požiadavkám hluchá. Preto Slováci začali hľadať pomoc u bratského českého národa.

Po vypuknutí prvej svetovej vojny odmietali Česi a Slováci bojovať za záujmy Rakúsko-Uhorska.

Na ich čele stál profesor pražskej univerzity Tomáš Garrigue Masaryk, ktorý na začiatku vojny odišiel do zahraničia. Za hranicami začal organizovať boj za vytvorenie spoločného štátu Čechov a Slovákov. Po jeho boku v tomto boji stál Slovák Milan Rastislav Štefánik.

Masarykov a Štefánikov boj by sa nebol skončil víťazstvom, keby sa k nim nepridali aj Česi a Slováci, ktorí žili doma — v rakúsko-uhorskom štáte. Hlavne od marca 1917, keď v Rusku zvrhli cára-tyrana, začali aj utláčani Slováci dvíhať hlavy.

Na prvomájovej manifestácii roku 1918 v Liptovskom Mikuláši zaznela požiadavka samourčovacieho práva pre Slovákov a ich spojenie s českým národom. 24. mája 1918 sa poprední predstavitelia Slovenska na tajnej porade v Turčianskom Svätom Martine dohodli, že sa Slovensko odčlení od Uhorska a spojí sa s českými krajinami do spoločného česko-slovenského štátu.

V októbri 1918 slovenský poslanec v uhorskom sneme Ferdiš Juriga žiadal, aby slovenský národ mohol sám rozhodovať o svojom ďalšom osude.

V tom čase sa už vytvorila v zahraničí česko-slovenská vláda na čele s T. G. Masarykom, M. R. Štefánikom a E. Benešom. Táto vláda oznámila celému svetu, že budúci česko-slovenský štát bude štátom demokratickým a slobodným. „Veríme v demokraciu,“ hovorilo sa v závere vyhlásenia, „veríme v slobodu stále väčšiu a väčšiu.“

27. októbra Rakúsko-Uhorsko kapitulovalo, to znamená, že uznalo svoju porážku vo vojne. Na druhý deň, 28. októbra, sa táto správa dostala do Prahy. Ľudia vyšli do ulíc. Bol pondelok — celkom všedný pracovný deň. Nikto však nemyslel na prácu. Václavské námestie bolo plné vzrušených a debatujúcich ľudí. Česko-slovenský revolučný národný výbor vyhlásil vytvorenie samostatného česko-slovenského štátu. Tento deň je náš štátny sviatok. Na pamiatku víťazstva v ťažkom boji za národnú slobodu.

1844.

*Prvá poroký Slováci, Dunaj
Levoča*

*So nad Tatrou blyška hromi divo bygau
Zastavme ich bratia
Veď sa oni stratia*

Slováci ožijú.

*To slovensko naše posjal tvrdo spalo
Ale blesky hromu
Zbudujú ho k tomu*

Aby sa prebralo.

*To Slovensko naše posjal otrávenú
L'brakovia zburugú
Slovakou spogugu*

Umiešte sa zjedniť.

*Ke Slovensko stávi lítko zaschajú
Hoi rodinka mila
Hodina dbyla
Sčasna matka nava.*

Nach si, kto chce napreda Koch tyje.

*Mi sa drime spolu
Spolu stonko kole
Nik naj repremoise*

*Esca dby vyftu na Vysokej strane
Kto jak Slovák chodj
Nech knihy radostj
A mezi naj stane.*

Janko Matúška

Nad Tatrou SA BLÝSKA

Nad Tatrou sa blýska,
hromy divo bijú —
zastavme ich, bratia,
veď sa ony stratia —
Slováci ožijú.

To Slovensko naše
posiaľ tvrdo spalo —
ale blesky hromu
vzbudzujú ho k tomu,
aby sa prebralo.

Už Slovensko vstáva,
putá si strháva,
hej, rodina milá —
hodina odbila,
žije matka sláva!

Ešte jedle rastú
na krivánskej strane.
Kto jak Slovák cíti,
nech sa šable chytí
a medzi nás stane.

JANKO MATÚŠKA

Každý Slovák od útleho detstva pozná pieseň Nad Tatrou sa blýska. Je to slovenská časť našej hymny. Pieseň vznikla v marci v roku 1844 za veľmi búrlivých udalostí.

Na konci roku 1843 neprajníci slovenského národa zakázali profesorovi Ludovítovi Štúrovi učiť na slovenskom lýceu v Bratislave. Slovenskí študenti sa proti tejto krivde postavili. Keď však ich protesty nepomáhali, rozhodli sa ísť študovať do Levoče. Na odchod sa dôkladne pripravili. Viacerí z nich napísali pekné revolučné básne a piesne. Jednu z nich zložil aj známy básnik Janko Matúška, rodák z Dolného Kubína na Orave.

Už dávno sa mu páčila ľudová pieseň Kopala studničku, pozerala do nej. Rozhodol sa, že na jej nápev napíše vlastné slová. A podarilo sa mu to. Spoluziak Viliam Pauliny mu hral melódiu na gitare a on k nej vymýšľal slová.

Stalo sa to v jeden podvečer začiatkom marca roku 1844 v malom prízemnom domci na Jozefskej ulici v Bratislave.

Na druhý deň pieseň poznali všetci slovenskí študenti. S jej spevom odchádzali z mesta na Dunaji, s jej spevom prišli aj do mestečka pod Vysokými Tatrami. Nápev a slová boli také podmanivé, že sa pieseň čoskoro rozšírila po celom Slovensku. Preskakovala z doliny do doliny, z dediny do dediny, z mestečka do mestečka rýchlosťou, akej je schopná len pieseň. V revolučných rokoch 1848—49 ju po prvý raz vytlačili na letáku. Roku 1851 vyšla v kalendári Domová pokladnica a potom v mnohých ďalších zborníkoch slovenských piesní a veršov. Po národnom oslobodení spod uhorského jarma si ju naši pradedovia vybrali do česko-slovenskej štátnej hymny.

Meno Janka Matúšku sa pri jej tlačených vydaniach neuvádzalo, aby nebol prenasledovaný nepriateľmi slovenského národa. Tak sa stalo, že historici museli dlho skúmať a dokazovať, že autorstvo skutočne patrí jemu. Dnes to už vieme naisto.

A ešte niečo: naučme sa slová tejto slávnej piesne spievať tak, ako ich napísal autor: „Nad Tatrou sa blýska, hromy divo bijú, zastavme ich, bratia, veď sa ony stratia... Teda nie — „zastavme sa bratia“, ale „zastavme ich“, čiže tie hromy, čo sa na nás valia.

JAROSLAV REZNÍK

TOMÁŠ JANOVIC

Celé mesto je hore nohami, moji milí. Teraz je poludnie a večer pricestuje na návštevu starosta. Celé mesto je hore nohami. Kvety sú hore nohami. Policajti sú hore nohami. Dychová hudba je hore nohami. Hlavné nástupište je hore nohami.

Teraz je poludnie a do večera musí byť stanica zase na svojich nohách. Kvety na svojich nohách. Policajti na svojich nohách. Dychová hudba na svojich nohách. Hlavné nástupište na svojich nohách.

Teraz je poludnie a do večera už nezostáva veľa času. Počujete? V diaľke už hučí vlak. Vrchný policajt volá, všetko je v poriadku.

Bolo jedno mesto; ani veľké, ani malé, ani z dreva, ani zo železa, ale zo všetkého trochu. Teda trochu veľké, trochu malé, trochu z dreva, trochu zo železa. V tomto meste bola stanica; ani veľká, ani malá, ani z dreva, ani zo železa, ale zo všetkého trochu. Teda trochu veľká, trochu malá, trochu z dreva, trochu zo železa.

Ale kdeže! Vôbec nie je všetko v poriadku. Chýba predsa koberec, chýba dlhý červený koberec, po ktorom prejde starosta z vlaku na radnicu.

Všetko je v ťahu! Všetka námaha s kvetmi, policajtmí, hudbou i nástupišťom je v ťahu. Čo teraz, moji milí? Ale vrchný policajt má spásonosný nápad. Vrchný poli-

ROZPRÁVKA O PÁNOVI STAROSTOVI

cajt je chlapík. Zabehne na policajnú stanicu a otvorí trezor. Spí v ňom drobný trpaslík s dlhou bielou bradou. Vrchný policajt už ani nevie, prečo ho vlastne zatvoril. Možno nemal občiansky preukaz, možno prešiel na červenú cez križovatku. Ale teraz na tom nezáleží. Vrchný policajt vyberá trpaslíka z trezoru a hybaj na stanicu.

brada, ale dlhý červený koberec. Konečne bude všetko v úplnom poriadku.

Do stanice vchádza vlak a starosta kráča po dlhom červenom koberci. Deti mávajú kyticami. Dychová hudba vyhráva. Vrchný policajt sa smeje a starosta kráča po koberci, ktorý je hladký ako brada. Ale zrazu padá. Zrazu zakopne o niečo a celé vítanie je v ťahu, lebo ako možno vítať starostu, ktorý leží na koberci. Ako možno vítať starostu, ktorý sa potkol a spadol ako zrelá hruška na zem.

Celé mesto sa smeje a vrchný policajt zúri na trpaslíka:

V diaľke už hučí vlak a deti kričia: „Načo je ten trpaslík s dlhou bielou bradou?“

Ale vrchný policajt sa smeje a prináša zo skladu červenú farbu. Deti kričia:

„Načo je tá červená farba?“

Ale vrchný policajt sa smeje. Natiera červenou farbou trpaslíkovu bradu. Už to nie je

„Vidíš, hlupák, to sa musíš zaplietť práve starostovi pod nohy?!“

Celé mesto sa smeje a vrchný policajt zatvára do trezoru dychovú hudbu i trpaslíka, kvety i deti, hlavné nástupište i stanicu.

„Ja vám ukážem!“ kričí. „Poriadok je poriadok, rozumiete?! Dva roky máte zarazenú vychádzku!“ IL. MARIÁN VANEK

SO SLNIEČKÁRSKYM BICYKLOM PO SLOVENSKU

Milí slniečkári, opäť sa stretávame pri našej vlastivednej súťaži, aby sme vám predstavili ďalšiu vzácnosť Slovenska — hrad Devín. Nezapudnite si vystrihnúť obidva súťažné kupóny. Jeden nalepte na korešpondenčný lístok a so správnou odpoveďou pošlite do Slniečka, druhý nalepte na patričné miesto na mape Slovenska, ktorú ste si vystrihli zo septembrového Slniečka. Každý, kto nám na konci školského roku pošle mapu s desiatimi správne nalepenými kupónmi, bude zaradený do záverečného zlosovania o slniečkársky bicykel a ďalšie pekné ceny.

Pripravila
L. KEPŠTOVÁ

Bez koruny z ostnatého drôtu

Ilustrovala
B. AUGUSTÍNOVÁ

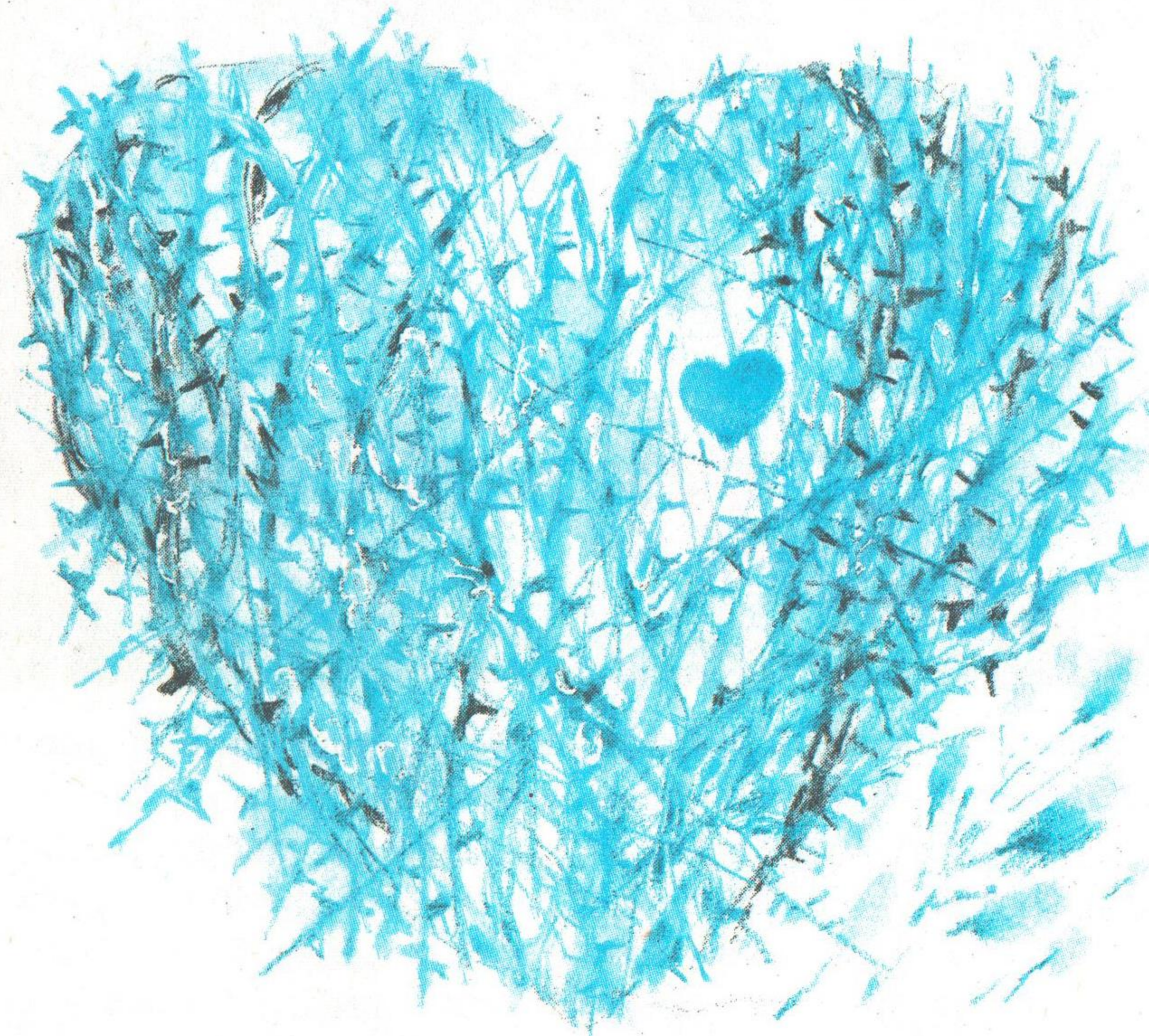
Starobylý Devín, pamätník Velkej Moravy, veľa videl, veľa počul a nemálo si vytrpel. A donedávna, ako by ešte nebol dosť doráňaný, obopínali ho ostnaté drôty. Dnes ostalo z ostnatého drôtu len jedno

veľké srdce, ktoré stojí neďaleko hradných múrov.

Devínsky hrad sa vypína na skalnatom kopci nad sútokom Dunaja a Moravy neďaleko hlavného mesta Slovenskej republiky. Kedysi dávno bol dô-

ležitou strážnou stanicou, z ktorej rímski vojaci odrážali útoky Kvádov. O niečo neskôr západní Slovania vybudovali mohutnú Veľkomoravskú ríšu. Jej hlavnou dunajskou pevnosťou sa stal Devín, nazývaný Dowina, čo značí dievča. Názov Devína je možno odvodený aj od slova „dívať sa“, pretože latinské pomenovanie hradu „Specula Julii“ znamená Júliova rozhľadňa. A je tu ešte jedno vysvetlenie. Názov Devín môže pochádzať i z keltského slova „devon“, čo znamená „hrad“.

Roku 863 knieža Rastislav privítal na Devíne Cyrila a jeho brata Metoda, ktorí nám priniesli písmo — hlaholiku. Neskôr vystupuje Devín ako strážny hrad i v Uhorskom kráľovstve. Prežil toho veľa. Žiaľ, neprežil rok 1809. Počas Napoleonovej výpravy

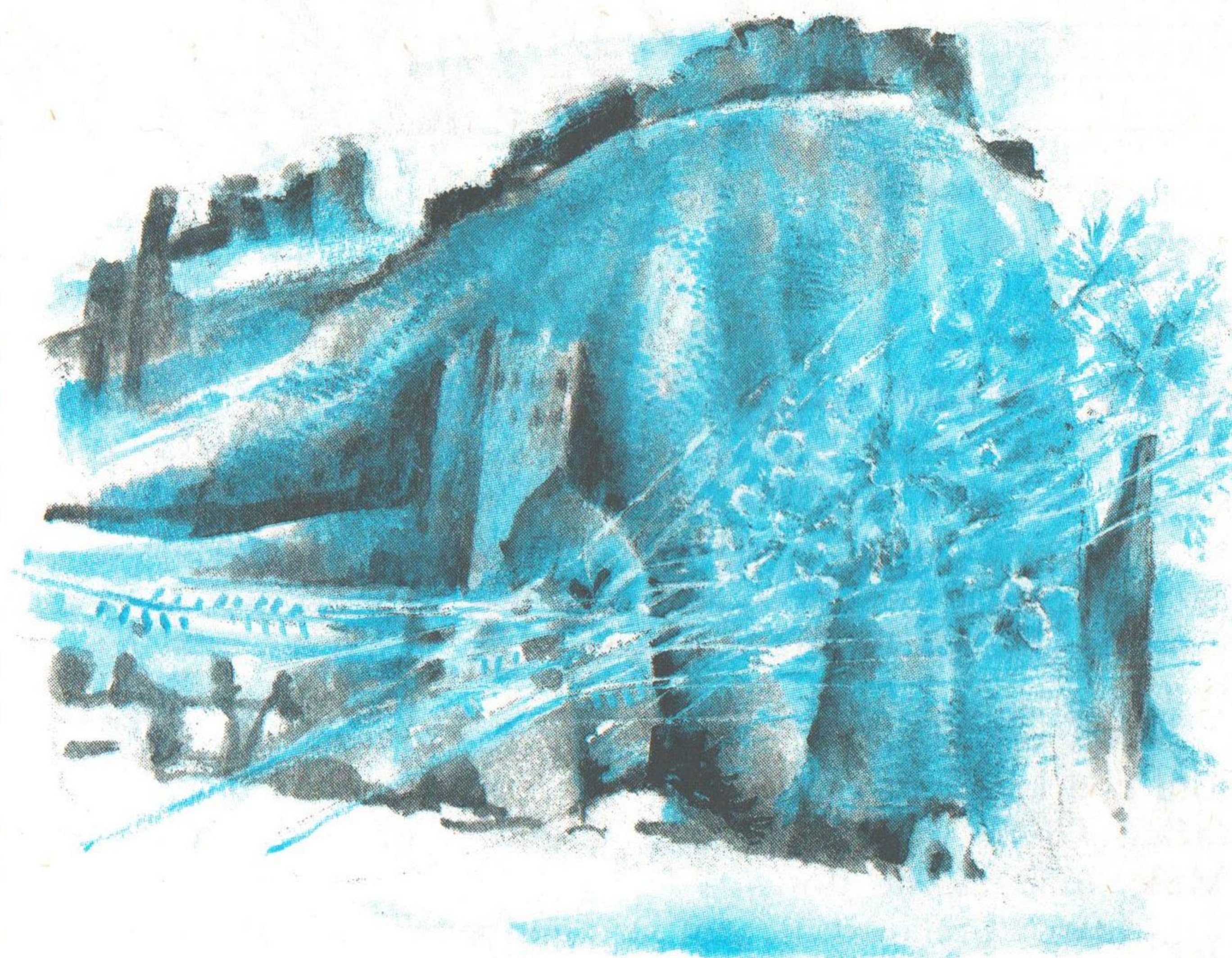
Nalep do mapy!

SO SLNIEČKÁRSKYM BICYKLOM PO SLOVENSKU

na Viedeň ho francúzski vojaci vyhodili do povetria.

A tak sa z Devína postupne stal pamätník zašlej slávy, vlastenecké pútnické miesto. Pamätnou sa stala najmä vychádzka štúrovcov na Devín 24. apríla 1836. Ľudovít Štúr tu predniesol zápalistú reč, ktorou rozdúchal v srdciach svojej družiny hrdosť na národnú minulosť. Na tomto výlete si štúrovci dali slovanské mená. Chceli tým vyjadriť, že chcú slúžiť slovenskému národu. Neskôr sa stal Devín miestom národných slávností a kultúrnych podujatí. Žiaľ, Cyrilometodejské slávnosti a Slovanské dni potom vystriedali pohraničné hliadky, strážne búdky a spustené závery. Dnes nás Devín opäť očakáva voľný, majestátny, bez koruny z ostnatého drôtu. Aj vy mu dožičte slobodu. Potrebujú ju vzácné rastliny, pre ktoré sú tieto miesta ich domovom.

A vaša súťažná úloha? Nalepte súťažný kupónik na to miesto v mape Slovenska, kde leží hrad Devín. Zároveň nám na korešpondenčný lístok napíšte názov mesta, pri ktorom sa hrad Devín nachádza a spolu s druhým súťažným kupónom pošlite do 31. októbra na adresu redakcie Slniečka, Suvorovova 3, 815 19 Bratislava.

Ľudovít Štúr

Nezábudky z Devína

*Devín milý, Devín, ty hrad opustený,
povedz, kedy stáli tvoje hradby, steny?*

*„Moje steny stáli v časoch Rastislava:
pýcha vašich otcov — mojich hradieb sláva.*

*Sláva moja, sláva, kdeže ostala si?
Vietor rozviera ťa, za tebou sa práši.“*

*Devín milý, Devín, ty hrad opustený,
ktože ešte slávil tvoje hradby, steny?*

*Slávil ich vtedy otcovia krajiny,
s nimi kvitlo šťastie aj mojej rodiny...*

Pošli do Slniečka!

Je Miška myška?

5. ČASŤ

IBAŽE MYŠKE SA NA SVET NECHCE

Nielenže sa skončilo leto, ale pomaly prešla aj jeseň. Všetky stromy mali účes dohola. Pršalo tak často, že namiesto kaluží sa pred našim domom vytvorili malé jazerá, na ktorých si šarvanci veselo púšťali papierové lodičky. Pani Zima sa už usilovne chystala do práce, a naša Miška nie a nie prísť na svet.

Zato v brušku poriadne narástla, takže to vyzeralo, akoby som pod kabátom nosila obrovitánsku buchtu. A aká bola ťažká! Úplné sloníča. Skrátka a dobre, už som vláčenia Mišky mala akurát dosť.

„Miška,“ prehovárala som ju, „poď von! Vieš, ako sa na teba ocko teší. Nemôžeš ho nechať tak dlho čakať.“

„Mne je tu dobre. A ty stále nadávaš, ako je vonku daždivo a zima, nie som blázon, aby som liezla do takého počasia.“

Sedela som na gauči a vzdychala, lebo sa mi s ťažkou Miškou už ani chodiť nechcelo. Oco sedel vedľa mňa a čistil SAXOFÓN.

Saxofón je zahnutá trúba, žltá ako slniečko a rovnako trblietavá, na ktorej náš oco vie hrať. Teda, aspoň si to myslí a veľmi často to znova a znova skúša.

Keď oco počul Miškine slová, uškrnul sa.

„Počkaj, na to treba ísť inak,“ pošepkal mi a nahlas začal: „Čo myslíš, ako sa asi bude Miške páčiť tá vanička, čo sme včera kúpili? To bude švanda, keď sa v nej začne čvachtať, chá-chá... to bude paráda!“

„Pche, vanička,“ ozvala sa Miška opovržlivo. „Ja tu mám hotový bazén. Vanička ma nezaujíma.“

„Ale ti dala...“ rozosmiala som sa a pozerám na oca, čo teraz vymyslí, keď už je spisovateľ.

Zatváril sa naozaj spisovateľsky. Dokonca vstal z pohovky a zaujal bojovný postoj s rukami vbok, ale to len preto, aby zamaskoval, že mu nič nenapadá. O chvíľu nervózne prešiel k obloku a vyzrel von, akoby odtiaľ čakal pomoc.

Aúúú-áúúú-áúúú... húkala na ulici sanitka. Oco sa obrátil ku mne a zastrihal obočím, lebo ušami strihať nevie. Raz-dva som pochopila, čo mu chodí po rozume, a tak sa pýtam naschvál celkom ľahostajne:

„Počuj, Miška, nechcela by si sa previezť v sanitke?“

„Čo je to sanitka?“

„Aúúú-áúúú-áúúú...“ začal oco húkať ostošest, napodobujúc sanitku.

„To ti je také auto, ktoré jazdí úžasne rýchlo. Kým si stihneš pomyslieť, kam máš namierené, už si tam,“ vysvetľujem Miške ochotne. „Na streche má blýskavé oko a robí ako náš oco, počuješ?“

„Aúúú-áúúú-áúúú...“ oco sa okamžite znova rozhúkal a Miška sa rozkričala.

„Dost už dost! Nedá sa to počúvať. Dajte pokoj so sanitkou, ešte to by mi chýbalo. Dobre, že som v brušku, aj tak ma bolia uši!“

Oco sklamane stíchol a otrávene sa vrátil k saxofónu.

„Ako vidíš, nemá to zmysel, už teraz je rozmaznaná,“ frflal, „to je tá tvoja výchova.“

Mierne som očervenela od zlosti, ale nepovedala som mu nič. Kým skladal saxofón, nenápadne, cez špeciálne kanáliky, aby to nepočul, som sa posmievala Miške:

„Počkaj, ešte len teraz uvidíš... Máš, čo si chcela.“

A už sa to začalo: Túúú... úúúú... tu-túú...

„To má byť zase čo?“ vyhrkla Miška, a spočiatku sa mi zdalo, že jej hlások znie zdesene.

„Saxofón, Miška, saxofón,“ hovorím s obrovským zadostučením, „naš oco trúbi, vieš?“ A pre seba si myslím: Tak jej treba, teraz zistí, z čoho bolia uši.

„Aj ja chcem,“ vydýchol detský hlások v nevýslovnom obdive a mne sa v tom momente zazdalo, že mám čudné vidiny. Áno, áno, určite sa mi iba marí, presviedčam samu seba, lenže...

„Túú... úúúú... tu-túú...“ Nebolo pochýb. Miška sa spevavo snažila opakovať melódiu po ocovi. Úplne mi to vyrazilo dych.

„Čo ti je?“ pozrel na mňa oco preľaknuto, „nejako si zbledla,“ a prestal hrať.

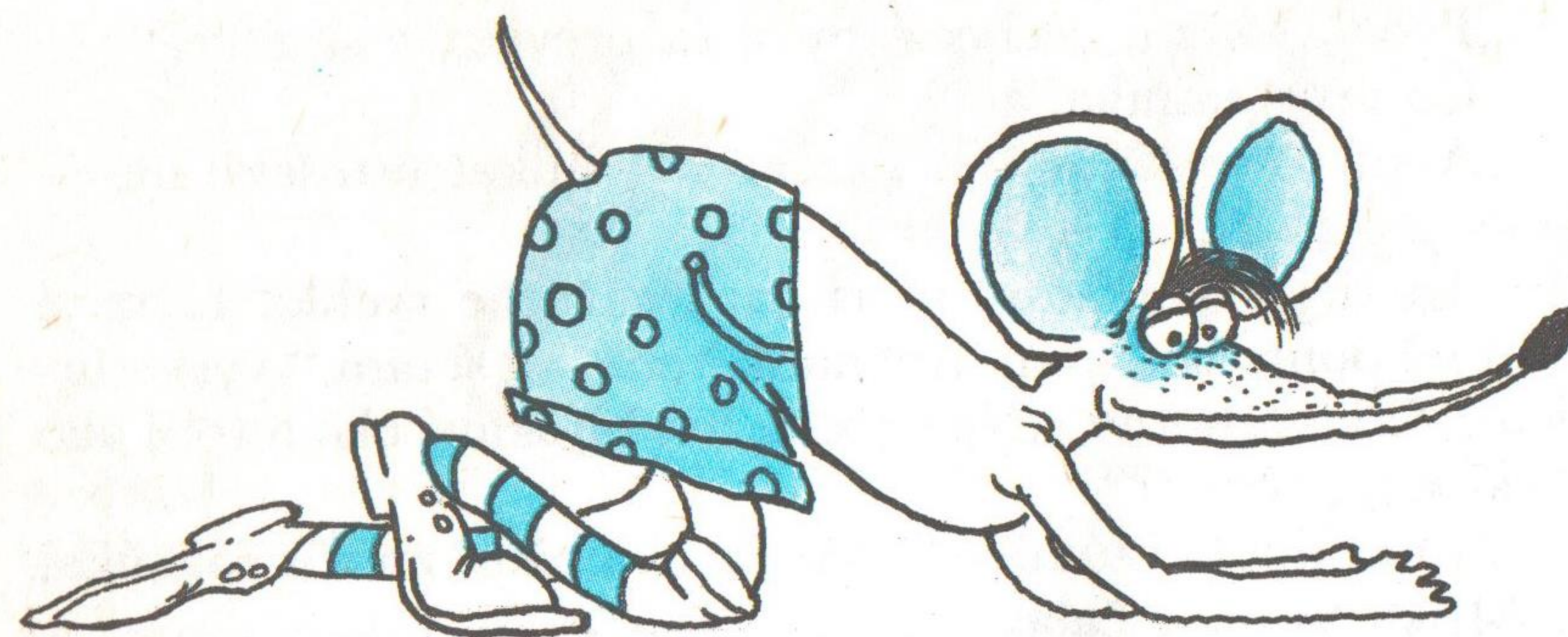
„No, veď počúvaj!“ Na viac som sa nezmohla. A Miška si mlela svoje:

„Nádherne! Výborné! Krása! Ocino, ešte, ešte, prečo si prestal? Túú... úúúú... tu-túú... Aj ja chcem... Aj ja chcem hrať na saxofóne... aj ja...“

Pri pohľade na oca som mala taký istý pocit, ako keby som sa pozerala na prváka, ktorý dostal na polročné vysvedčenie naj-naj-najväčšiu jednotku z celej triedy a ešte ho pred školskou bránou čakal ten najkrajší a najoddanejší pes, ktorého mu budú všetci spolužiaci závidieť. Inými slovami, náš oco prekypoval hrdosťou, len-len že nepraskol, taký bol nafúknutý pýchou.

Až keď sa trochu spamätal, nadšene vykrikol:

„Máme FENOMÉNÁLNE dieťa!“

(Áno, presne toto strašne dlhé a zložité slovo použil, aby vyjadril, že je naša dcérka výnimočná; špekulant jeden.)
 „FENOMENÁLNE dieťa,“ opakoval. „Vidíš, ty si to nikdy nedokázala... TAKTO vnímať, TAKTO chápať hudbu.“

A Miška do toho blabotala:

„Aj ja chcem hrať na saxofóne... aj ja... aj ja chcem trúbiť...“

Chytila som si hlavu. Ak neprestanú... ak tí dvaja hneď neprestanú...

„Ak okamžite neprestanete, ujdem vám!“ zvriskla som z celej sily, aby som ich prekričala!

Zostalo ticho.

Trvalo niekoľko sekúnd, a odrazu sa oco rozosmial. Smial sa chachotavým nákazlivým smiechom, takže čo nevidieť sa Miška pridala chichotavo a mne nezostávalo iné, ako sa tiež troška zachechtať, aby sa nepovedalo.

Keď sme sa upokojili, oco mi hovorí:

„Ty môžeš ujsť tak nanajvýš do nemocnice. Ešte aj tam musíš zobrať Mišku so sebou.“

„Nechcem ísť do nemocnice. Chcem trúbiť,“ rýchlo povedala Miška a oco si radostne pomädľil ruky so slovami:

„Jasnačka, zlatičko moje, môžeš sa naučiť trúbiť, dokonca som presvedčený, že sa to naučíš, lenže má to jeden háčik... musela by si prísť na svet. V brušku sa totiž ešte nikdy nikto hrať nenaučil, nedá sa nič robiť...“

Napäto sme čakali, čo bude. Oco čakal a pozeral na mňa, ja som čakala a pozerala na oca a Miška povedala:

„Tak dobre,“ akoby to bola tá najnormálnejšia vec na svete, akoby sme ju nemuseli predtým vôbec prehovárať.

„Au!“ zjajkla som vzápätí, lebo Miška sa už aj začala rozcvičovať, a vtedy sa začal cirkus.

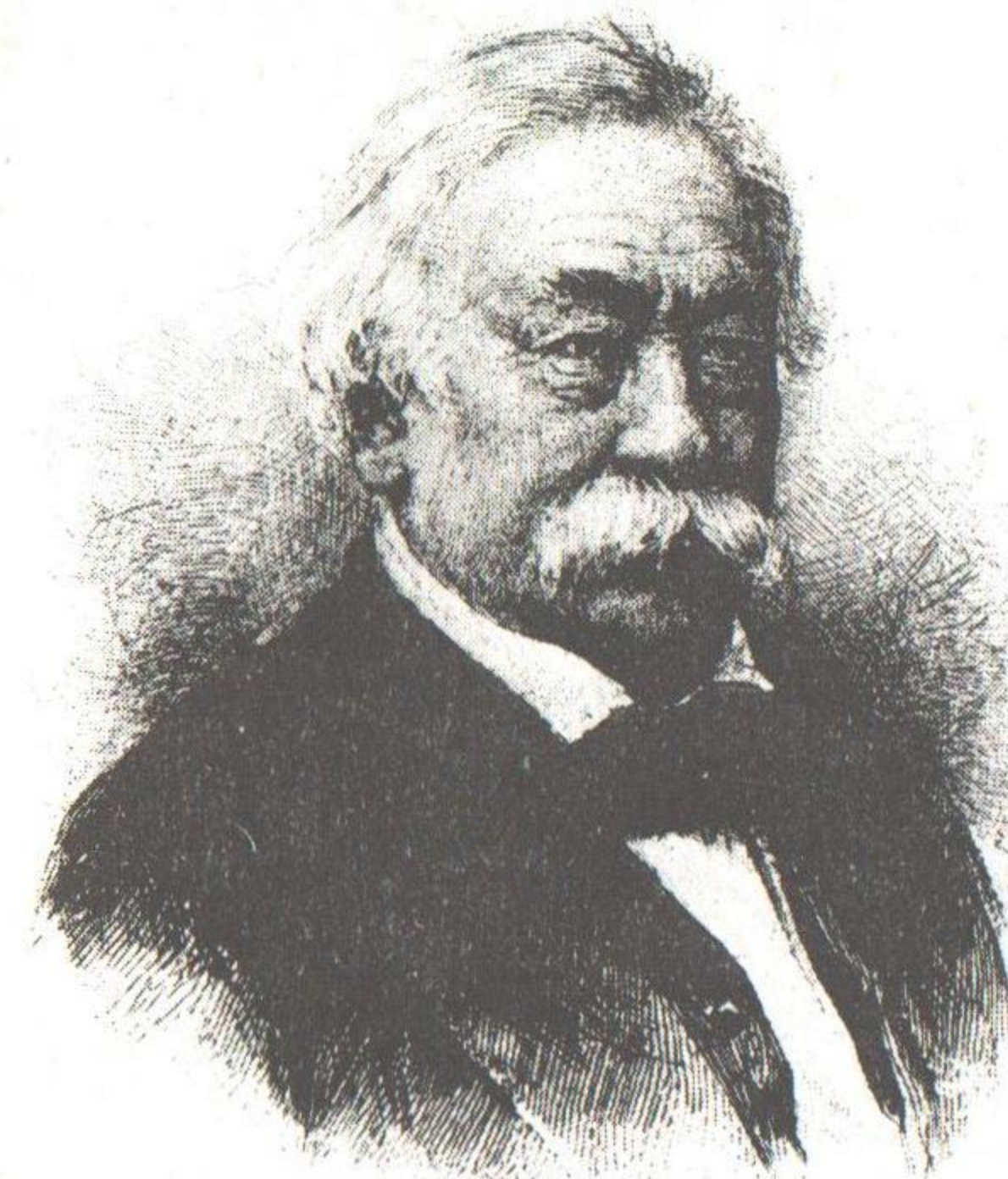
(Pokračovanie)

Píše Tatjana Lehenová

Ilustruje Ľuboš Ondráš

Na koho sme *hrdý* Sen má sennú nádchu

JOZEF
MAXIMILIÁN
PETZVAL
(1807–1891)

Vieš narábať s fotoaparátom? Zaiste. Vieš však i to, že o zlepšenie tej jeho časti, ktorá sa nazýva objektív, sa najväčšou mierou zaslúžil náš rodák Jozef Maximilián Petzval (čítaj pecval)?

Budúci vynálezca sa narodil 6. januára 1807 v Spišskej Belej v rodine učiteľa. Po skončení základnej školy v Podolínci a gymnázia v Levoči študoval filozofiu a s veľmi dobrými výsledkami matematiku v Pešti. Chýr o vynikajúcom „maďarskom“ matematikovi sa dostal až do Viedne, hlavného mesta rakúsko-uhorskej monarchie, a tak od roku 1837 už tam Petzval pôsobil ako profesor matematiky. V tejto chvíli sa trochu usmievam. Vieš prečo? V detstve mal totiž Petzval najväčšie starosti práve s matematikou. Dokonca z nej musel robiť reparát, opravnú skúšku. Dokázal to však a odvtedy bol do matematiky zaľúbený.

V tom čase Francúz L. J. Daguerre (čítaj dagér) ohromil svet vynálezom fotografovania, nazvaného jeho menom — dagerotypia. Tento fotografický proces mal ešte veľa nedostatkov. Veď si len predstav, aby vznikol obrázok, musela fotografovaná osoba sedieť 10 až 15 minút pred fotoaparátom, a pritom nesmela pohnúť ani len viečkom. Petzval pochopil, že túto zdĺhavú dobu môže odstrániť len fotoaparát s novým objektívom. Lenže aby sa tak stalo, bolo treba vyrátať vhodný tvar šošovky. No a on ten tvar vyrátať. Preto vlani, keď si celý svet pripomínal 150 rokov modernej fotografie, medzi slávnymi menami sa uvádzalo aj meno Jozefa Maximiliána Petzvala.

JÁN BARICA

TATJANA LEHENOVÁ

Tak dlho sa mi snívalo o sene,
až môj sen dostal
sennú nádchu:
začal kýchať ako divý,
a vtom sa začali diať divy.

Vstal som z postele
a bežal snu po lieky do lekárne.
MÁRNE!

Lekáreň bola zatvorená,
a ani som nevedel nájsť dvere,
všade iba dlhokánska biela stena
bez DVERÍ, môžete mi veriť, ako že
DVE a DVE sú TRI.

A môj sen len kýchal:
HapČIČÍÍ, hapČIČÍÍ...
Až sa na to čičíkание
zbehli všetky mačky z okolia,
aj tie, čo sa holia,
aj tie, čo sa nikdy neholia.

„Bastriguli-špagát-svinské ucho...“
nadával som uprostred mňaukotu a kýchania,
len aby som celkom neohluchol!

Mačky som zahnal a snu poradil:
„Chyť si nosík!“
Sen na to: „PROSÍM???“
Kto tu chodí bosý?“

Ako vidno, sen zo sennej nádchy
bol už celkom preč,
nebola s ním viac rozumná reč.

Kto neverí, dobre robí,
nech len neverí,
nad ránom ma zobudilo
slnko v posteli.

Poklad BYZANTSKÉHO KUPCA

PÍSU ŠTEFAN MORAVČÍK
A ZUZANA ZEMANÍKOVÁ
ILUSTRUJE MARIÁN ČAPKA

TERAZ
VÁM TO
SPOČÍTAME!

KEĎ NETEČIE,
NECH ASPOŇ
KVAPKÁ!

Po Samovej smrti si chceli Avari znovu podmaniť kraje nad Dunajom.

Slovieni sa však nedali. Avari sa zmožili len na krádeže.

ALE JA NEMÁM ŠPERKY!

TO BUDE KŠEFT.

NEUTEČIE NÁM,
VTÁČIK!

V Zemianskom Vrbovku sa chystala svadba starešinovej dcéry.

Chýr dostal krídla. Dozvedel sa o nej byzantský kupec.

Cestou na jeho stopu narazili diví kočovníci.

AVARIÍ!

Byzantský kupec zbadal Avarov. Pred osadou vzácne veci zahrabal do zeme a rozběhol sa, aby varoval jej obyvateľov.

Kupec sa stratil v bojovej haravare. Už nikdy sa pre svoj poklad nevrátil.

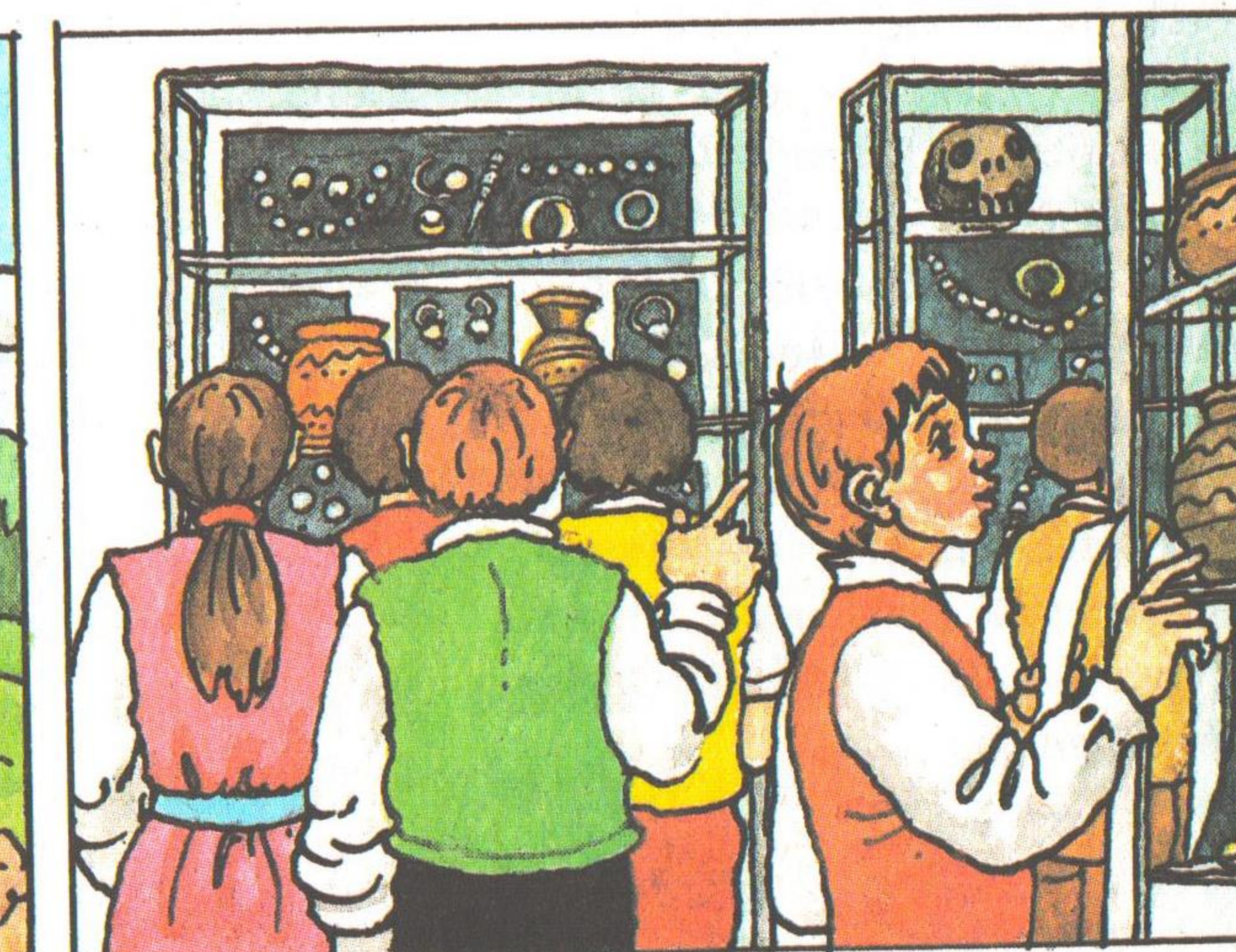
UŽ SOM SA,
MAMIČKA,
VYDALA!

Avari namiesto šperkov uchmatli starešinovu dcéru a odvliekli ju so sebou.

ĽUDIA,
POKLAD!

Prešlo vyše tisíc rokov a zem vydala poklad. Roľník okopával pole, a tu zrazu...

Dnes je poklad v martinskom múzeu. Kto neverí, nech tam beží...

Vieme, deti, že nečítate iba detské časopisy, že si nespievate iba detské pesničky, že nemáte rady iba rozprávky a básničky a detské večerničky... Láka vás všetko, čo patrí dospelým. A preto sme si do dnešného Slniečka pozvali populárnu skupinu TEAM, ktorej hity Reklama na ticho, Náročný, Prievan v peňaženke, Lietam v tom a iné určite poznáte aj vy.

TEAM

TEAM

SLNIEČKO: Čo to znamená TEAM?

TEAM: Team je cudzie slovo a znamená kolektív, skupinu spolupracovníkov, ľudí, ktorých spája spoločný cieľ. Pre nás toto slovo vôbec nie je cudzie. Znamená predovšetkým dobrú partiu, ktorá chce robiť pekné a výborné pesničky.

SLNIEČKO: Mohli by ste sa nám predstaviť aj menami?

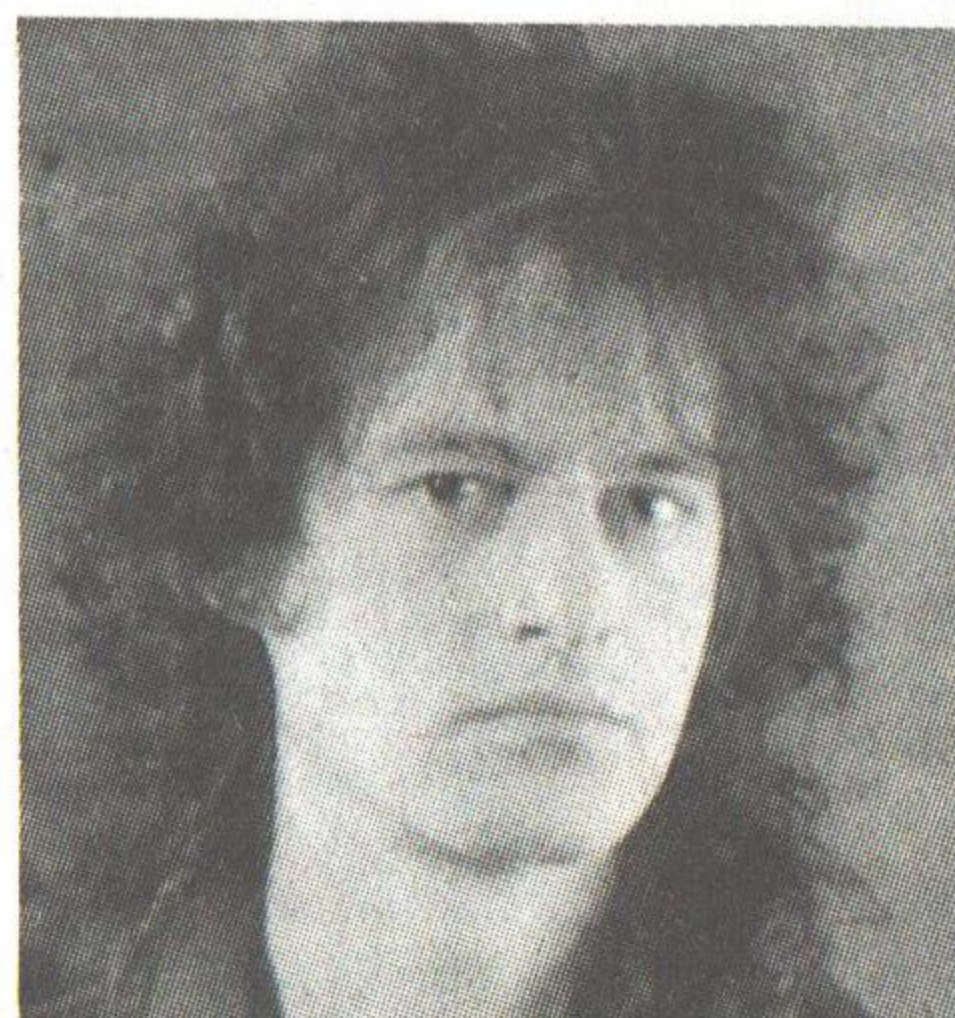
TEAM: Pretože deti majú u nás protekciu, povieme vám naše prezývky, ktoré nepoznajú ani naši dospelí poslucháči. Tak teda Milan Dočekal je Brko, Ivan Válek — Valec, Bohuša Kantora voláme Bobo, Dušanovi Antalíkovi, ktorý je náš kapelník, niekedy hovoríme Anatolík, spevák Pavol Habera prezývku nemá, zato bubeník Erik Siegel ich má až dve — Erich Maria alebo Baňa Cígel.

Brko

SLNIEČKO: Počuli sme, že vy, hudobníci, máte svoju tajnú reč, ktorej len tak hocikto nerozumie.

TEAM: Viete, čo je to kopák? To je veľký škopok. A veľký škopok

Dušan Antalík

na veci, na ktoré inak nemáme veľa času. Čítame knihy, skladáme nové pesničky a občas hráme aj futbal.

Brko

SLNIEČKO: Ozaj, čo ste čítavali, keď ste boli deťmi?

TEAM: Sci-fi, dobrodružné knihy, horrory, Hitchcockových troch pátračov...

SLNIEČKO: Čítate aj svojim deťom?

TEAM: Samozrejme. Čítame im

TEAM

Rozhovor S PREKVAPENÍM NA KONCI

Tento Chalan

Tento chalan ušiel z domu.
Vidno mu to na nose.
Je z krajiny Dajmetomu.
Urobil si Vianoce.

Chodí zbierať z automatov
zabudnuté koruny.
Pozerá sa rozspato
na Železnej na člno.

Chytia ho za prvým rohom,
donútia ho vzdať ten boj.
Nik nechápe, čo mal z toho.
Zistenie, že vie byť svoj.

Tento chalan ušiel z domu,
je to isté — na betón.
A ja rozumiem dnes tomu,
bol som taký ako on.

Text DANIEL HEVIER

A teraz slúbené prekvapenie! Už v tomto čísle, na ďalšej strane, je prvá časť plagátu skupiny TEAM. Kto si ju vystrihne a postupne k nej nalepí ďalšie tri, bude mať plagát, aký nedostať kúpiť v nijakom obchode.

Chalan

knihy, ktoré čítavali rodičia nám, keď sme boli malí: Andersena, Slnčového koňa... A ešte jeden výborný detský časopis, ktorý má na obálke malé slniečko... Ako sa len volá...

SLNIEČKO: Ktoré postavy zo slovenskej histórie či kultúry si vážite?

TEAM: Dramatika Jána Chalupku, ktorý pôsobil ako kňaz v Brezne, odkiaľ je náš spevák Paľo Habera, Ľudovíta Štúra, Svätopluka, Milana Rastislava Štefánika a veľa ďalších.

Chalan

SLNIEČKO: Ktorú z vašich pesničiek nám pripomeniete?

TEAM: Pretože máte u nás protekciu, bude to pieseň Tento chalan, ktorú nenájdete na nijakej našej platni, ale ktorá mala vždy úspech na koncertoch. Najmä vtedy, keď sme na javisko vytiahli nejakého malého chalana, čo sa tajne prepašoval na naše vystúpenie.

TEAM

Bobo

JAROSLAVA
BLÁŽKOVÁ

Káňrak Života

Išli rovinou záhradníctva, žena a chlapec. Vzadu od skleníkov sa odrážalo slnce ako od obrovských briliantov hodených do humusovej hliny. Prudko voňala šalvia, vädnuce karfiolové listy, pole vzpínajúcich sa, kričiacich karafiátov. Žena malátnym hlasom napomenula:

„Nezastavuj sa, pod!“

Chlapec fňukal.

„Keď som smädný!“

„Len pod, pod!“

Chlapec si však čupol:

„Aha!“ zvolal nadšene. Spod vlhkej slamy liezli lajniaky, kovovo čierne, s dúhovými zábleskami na pancieroch, samička so samčekom.

„Vidíš,“ povedal vyčítavo. „Chrobákova mamička zobrala decko na chrbát a ty ma nechceš!“

„Vieš, že nemôžem.“

„Prečo?“

„Otec ti vysvetlil, že nesmiem dvíhať nič ťažké.“

„A prečo?“

„Pretože sa ti čochvíľa narodí braček. Alebo sestrička.“

Chlapec poskočil, zahnal sa po modráskovi, čo sa s trepotavou modrou túžbou naháňal za motýlicou.

„Narodí sa braček. A ja viem, ktorý to bude!“

„Ktorý?“

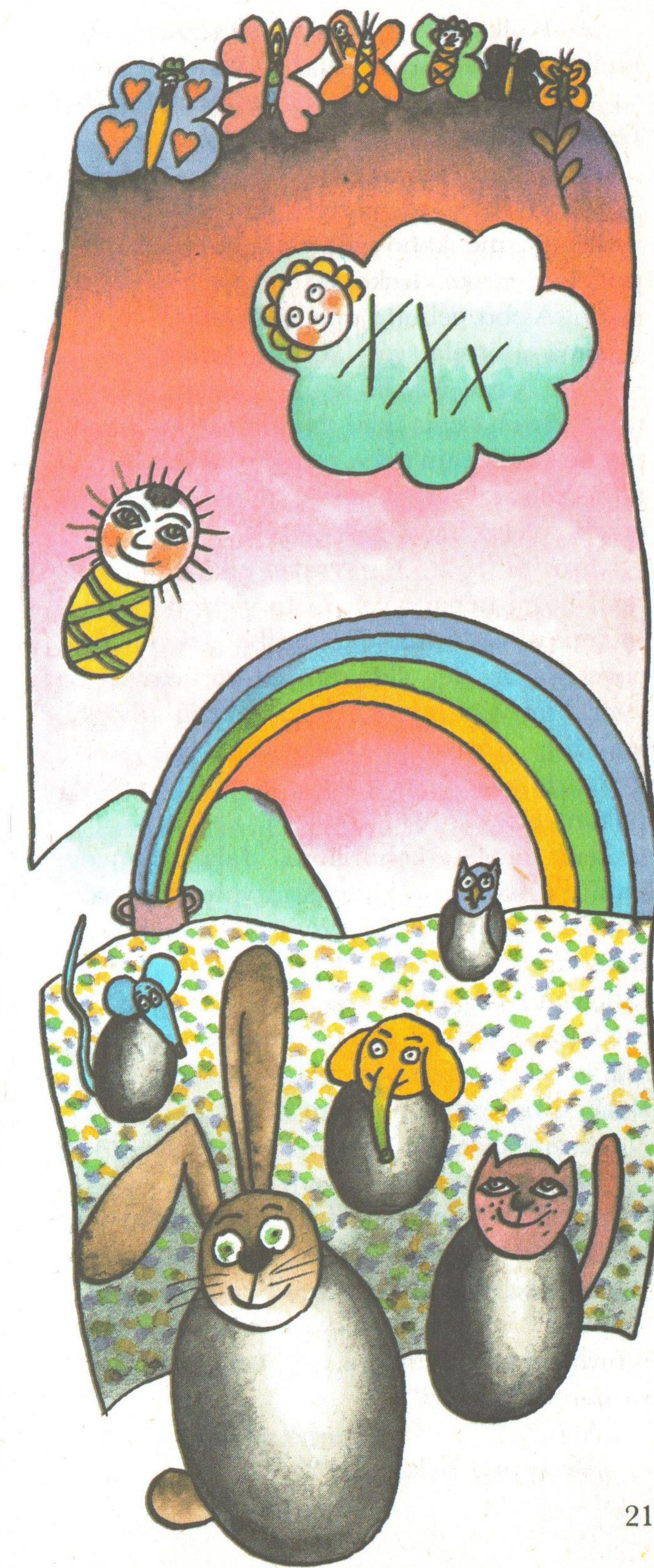
„Dušan Vodnár!“

„Dušan Vodnár je predsa chlapec pani Vodnárovej. Nemôže sa narodiť nám. My budeme mať celkom nového chlapčeka a bude sa volať ako ty.“

„Miro?“

„Nie. Ty si Miro Kulka, on bude Ďuro Kulka.“

Chlapec sa rozosmial:

Kákrak života

„Že Kulka! To je, mama, švandovné! Otec Kulka, ja Kulka aj ten malý Kulka! Celý svet sa ukulkuje... Naozaj by to nemohol byť Dušan Vodnár?“

„Nie, môj. Naozaj nie.“

„Lebo keby sa narodil Dušan Vodnár, vedeli by sme, koho máme. Takto nám môžu prideliť hocaké decko. Môže to byť voľáky škulo. Alebo nebude mať ani nohy.“

Žena si otrela tvár: „Čo to táraš?!“

„Áno, áno. Myslíš si, že neviem, ako sa robia deti? Lepia ich! Najskôr telo, hlavu, potom pozliepajú ruky, natrú ružovou farbou a dajú sušiť. Niekedy majú zlý lep a noha sa odlepí, alebo hlava a je to!“

„Prosím ťa, kto ti navravel také hlúposti?“

„Nik mi nenavravel. Ja to viem od seba.“

Žena si vzdychla. Obloha bola sivomodrá, chvel sa v nej škovran a horúčava. Po vyprahnutých hriadkach sa plazili uhorky, ich žlté, lievikovité kvety nasávali slnce. Z hydrantu kvapkala voda a zem ju vpíjala puklinami.

Žena otočila kohútikom, dala chlapcovi napiť. Fíkal do jej zomknutých dlaní ako žriebä, ako malé ružové zviera s pohyblivým ňufáčikom. Uviazala na vreckovku uzly, nasadila mu ju na hlavu a povedala:

„Vieš ty, odkiaľ sa berú malé zajace?“

„No od zajačice,“ povedal urazený, že ho skúša z takých samozrejmostí.

„A mačence?“

„Od mačky.“

„Vidíš. Nik ich nelepí a nenatiera farbou. Ani mačky, ani deti. Všetko, čo žije, narastie v mamičke a potom sa narodí. Aj tvoj brat.“

„Ako?“ zodvihol prekvapene svoje sivé oči s hrdzavými iskierkami. „Chceš povedať, že sa narodí z teba?“

„Áno.“

„Ale ty ma balamutiš!“

„Nie, naozaj nie. Prečo sa tomu tak čuduješ?“

„Že by si to TY dokázala? Keď ani šoférovať nevieš?!“ Díval sa na ňu prekvapene a obdivne a zvedavo, akoby sa mu ukázala v celkom novom svetle.

„Teraz už vieš, prečo sa nám nemôže narodiť Dušan Vodnár. Náš chlapec je i teraz tu s nami. Tu. Môžeš si naň položiť ruku.“

Zobrala jeho tlapku, zafúlanú od piesku, a položila si ju na zásteru.

Chlapec ruku odtrhol, akoby sa popálil, a plný úžasu spravil „ó!“ Chvíľu bolo ticho.

„Pôjdeme?“ navrhla.

Chlapec sa ohúreno pozeral na vrecká zástery:

Kákrak života

„To aj mňa si nosila takto pri sebe?“

„Pravdaže,“ pritiahla si ho.

„A ja som myslel, že deti sa mamám v nemocnici len tak pridružujú.“

„Takto je to krajšie, pravda?“

„Krajšie,“ prisvedčil. Potom pomaličky prikláňal ucho k bodkavému plátnu:

„Kulka, braček,“ šuškal. „Si tam?“

„On ešte spí,“ povedala žena. „Ešte má zalepené ušká. Až príde jeho čas, zaklope a vyskočí.“

„Až bude zrelý, však?“

„Áno. Potom budeme vedieť, či máš brata alebo sestričku.“

Chlapec neprítomne krútil hlavou. Pichol paličkou do hydrantu a rozstrekoval vodu na tučné, prezreté uhorky, podobné prasiatkam.

Zobrala ho za ruku a viedla ho, omámeného slnkom a zázračným poznaním, ďalej po poľnej ceste, medzi nekonečnými riadkami paradajkových kríkov.

Ťahal nohy v prachu, zamyslene pozoroval oblaky, ktoré sa mu vlnili okolo kolien.

„Mama,“ spýtal sa. „A ako sa k tebe dostal?“

„Kto?“

„No on a ja? Odkiaľ sme k tebe prišli?“

„Odkiaľ prichodia kurence?“

„Z vajíčka?“

„Z vajíčka.“

„To i ja som z vajíčka?“

„Dá sa povedať, že hej.“

„A keď ja zjem vajíčko, tiež mi narastie braček? Ja viem,“ netrpezlivo trepol rukou, „už som na to prišiel. Keď sa zje vajíčko na mätko, narodí sa dievča. Keď na tvrdo, narodí sa chlap. Ja budem jesť iba na tvrdo a narodím si bratóóv — asi šesť, samých veľkých, aby sme mohli hrať fóci!“

„Čo aby ste mohli hrať?“

„No — futbal...“

Žena potlačila smiech:

„Deti sa vždy, vždy — rozumieš — rodia mamám. A nie z vajíčka na mätko. Narodil si sa z vajíčka, ktoré mi daroval otec. Lebo na samom začiatku musí vždy byť mama a otec a musia byť na seba veľmi dobrí, aby to dieťa prišlo do poriadnej rodiny. Aby aj jeho mali radi a starali sa oň, kým nevyrastie.“

„Oh,“ povedal chlapec. „To je dobre vymyslené!“ Odrhol napuchnutý struk hrachu, rozpučil ho a prišlo mu na um:

„Mama, keď som ja narástol u teba, tak som akoby tvoj hrášok. A ten nový bude druhý hrášok. A keď nás bude päť, ty budeš ako strúčik a my budeme tvoje hrachy.“

Vylúpal zrnká, nasypal si ich na jazyk a s plnými ústami mlel: „Keď sme narástli u teba, tak sme naozaj celí tvoji, i ten nový Kulka. Ja mu veru všetko požičiam. Aj korčule!“

Žena sa usmiala, tak dovnútra, mierne, ako sa usmievajú matky. Z poľa na ňu kričali:

„Pani Kulková, kedy to bude?“

A na malého:

„Bocian ti prinesie sestričku!“

Chlapec s vedomím prevahy pošepol:

„Oni to nevedia? Chudáci!“ A dodal: „To naše dieťa by malo mať najkrajšie meno. Keď bude brat, nech je Egreš. Sestrička by sa mohla volať Redkovka.“

Slnce sa odrážalo v skleníkoch ako v obrovských briliantoch hodených do humusovej hliny. Z dverí vyšla mladá majstrová s košom jahôd:

„Podte sa ponúknuť, Kulková.“

Žena zobrala jahodu a vsunula ju do úst chlapcovi.

„Aká spara,“ povedala. „Ako pred žatvou.“

Zem treštila zrením.

IL. ONDREJ ZIMKA

Deti v *Zelenom*

*U susedov, tam je lipka,
tam je dievča ako rybka...*

■ Aj tebe sa páči Tilia? Nie, nie je to dievča. Je to latinské meno lipy. Mne sa lipa páči po celý rok. Na jar, keď v jej korune hľadajú vtáci miesta na hniezdenie. V lete, keď sa včely idú ulietať k jej kvetom na nektár. Ale páči sa mi aj na jeseň, keď listy opadajú a vynikne jej mohutná a hrdá postava. V zime, pri šálke lipového čaju s medom si spomeniem, aká je lipa užitočná.

U starých Slovanov bola lipa pre svoje hlboké, širokorozvetvené korene, vďaka ktorým vzdoruje búrkam a vetrom, posvätným stromom. A možno aj kvôli listom, ktoré pripomínajú srdce.

Zasadte lipu! Dospelí vám pri tom určite pomôžu. Posadte ju pri škole. Ale pozor! Lipa má rada slobodu. Najlepšie vynikne vo voľnom priestore.

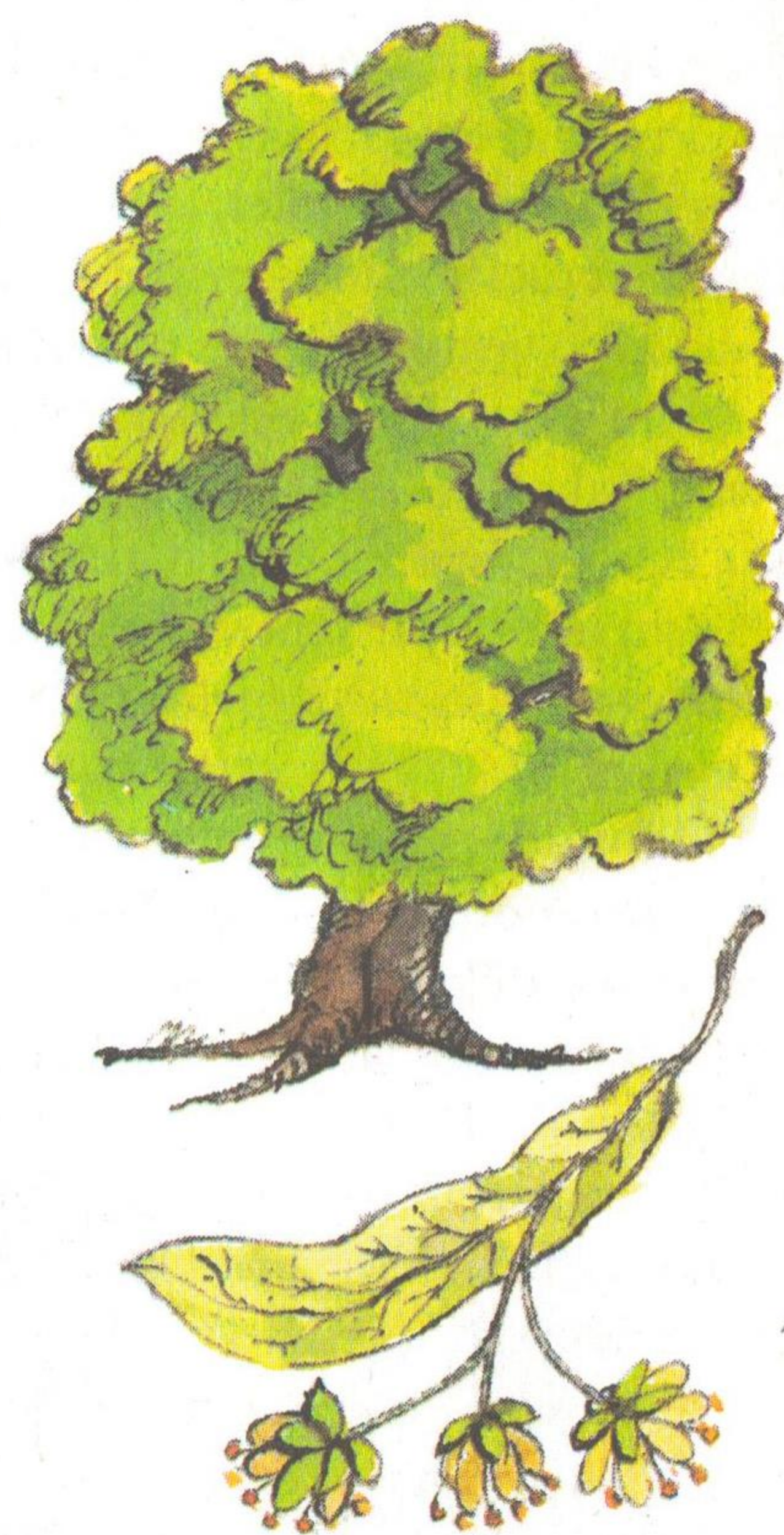
Hoci v Európe poznáme 30 druhov líp, u nás sú najviac rozšírené lipa malolistá a veľkolistá. Z ich sušených kvetov sa varí liečivý čaj.

Najstaršia lipa na Slovensku má vyše 700 rokov. Je to historická lipa kráľa Mateja v Bojniciach.

■ Najväčší samotár, ktorého môžeš v našich horách stretnúť, je medveď hnedý. Váži aj vyše 300 kíl. V lese má dôležitú úlohu. Živí sa uhynutými zvieratmi, čím zabráňuje rozširovaniu chorôb. Občas sa ulakomí na srnku, či ovcu zo salaša. Vo voľnej prírode sú to väčšinou choré a slabé kusy, ktoré nestačia pred ním ujsť. Na Slovensku máme približne 500 medveďov. Môžeš ich stretnúť na strednom alebo severnom Slovensku. Medveď hnedý je prísne chránený. V Európe patrí medzi ohrozené druhy. Do 19. storočia žil takmer v celej Európe. Dnes sa ním môže pochváliť iba zopár štátov. Napriek tomu, že sa mu u nás darí, ak ho niekto neoprávnene uloví, zaplatí pokutu od 15 do 60 tisíc Kčs.

Keď stretneš v hore medveďa a bude ťa nahovárať, aby si mu priniesol bicykel, že ti ukáže najnovšie cirkusové kúsky, tak to nie je medveď hnedý, ale medveď rozprávkový. Keď stretneš v naozajstnej hore naozajstného medveďa a bude na teba hľadieť dobráckymi očami, daj si na neho pozor! Medveď je naozaj nebezpečný. Svaly tváre má málo vyvinuté, preto nevieme, akú má náladu a či sa práve nechystá na nás zaútočiť.

V staršej literatúre sa píše, že medveď nemá rád ľudskú spoločnosť, radšej sa jej vyhne. Dnes to už nie je pravda. Medvede strácajú strach pred človekom. Čoraz častejšie prichádzajú k horským chatám či hotelom a vyberajú z kontajnerov odpadky. Prišli na to, že je to pohodlnejšie, ako hľadať potravu v lese. Keď takého medveďa zbadáš, nezačni sa hrať na krotiteľa. Radšej sa mu zďaleka vyhni.

■ Počul si už niekedy o prales? Nie, teraz nemám na mysli ten starodávny, v ktorom obyčajná praslička bola vysoká ako dnešné tatranské jedle. Myslím na les, v ktorom si stromy rastú tak, ako keby ani nebolo človeka. Človek do takéhoto lesa nezasahuje. Nerozkazuje: z týchto stromov narobíme pravítka, z týchto časopisy, tu si spravíme lúčku a sem vysadíme eukalypty z Austrálie. Myslím si, že prales nie je len krásny les, ale že v ňom rastú i šťastné stromy. Na Slovensku, pri Banskej Bystrici máme Badínsky prales, na Horehroní Dobročský prales, pri Bardejove Dranec a v severovýchodnom cípe našej vlasti je prales Stužica.

■ NAŠE ZELENÉ ČINY

„V prvý jarný deň, keď sa začali Dni ochrany prírody, vybrali sme sa do prírody. Navštívili sme studničku a pripomenuli sme si, že pri studničke sedáva víla Kráľka. Dáva pozor, kto ohrozuje prírodu a kto ju chráni. My sme sa rozhodli, že budeme chrániť prírodu, že vyčistíme studničky a budeme sa o ne starať. Rozhodli sme sa, že každý z našej triedy vykoná 10 „zelených“ činov pre prírodu. Po každom dobre vykonanom čine si vymaľujeme jeden lístoček na pripravenej vetvičke. V triede nás je 30 (aj s pani učiteľkou), tak to bude 300 dobrých činov.“

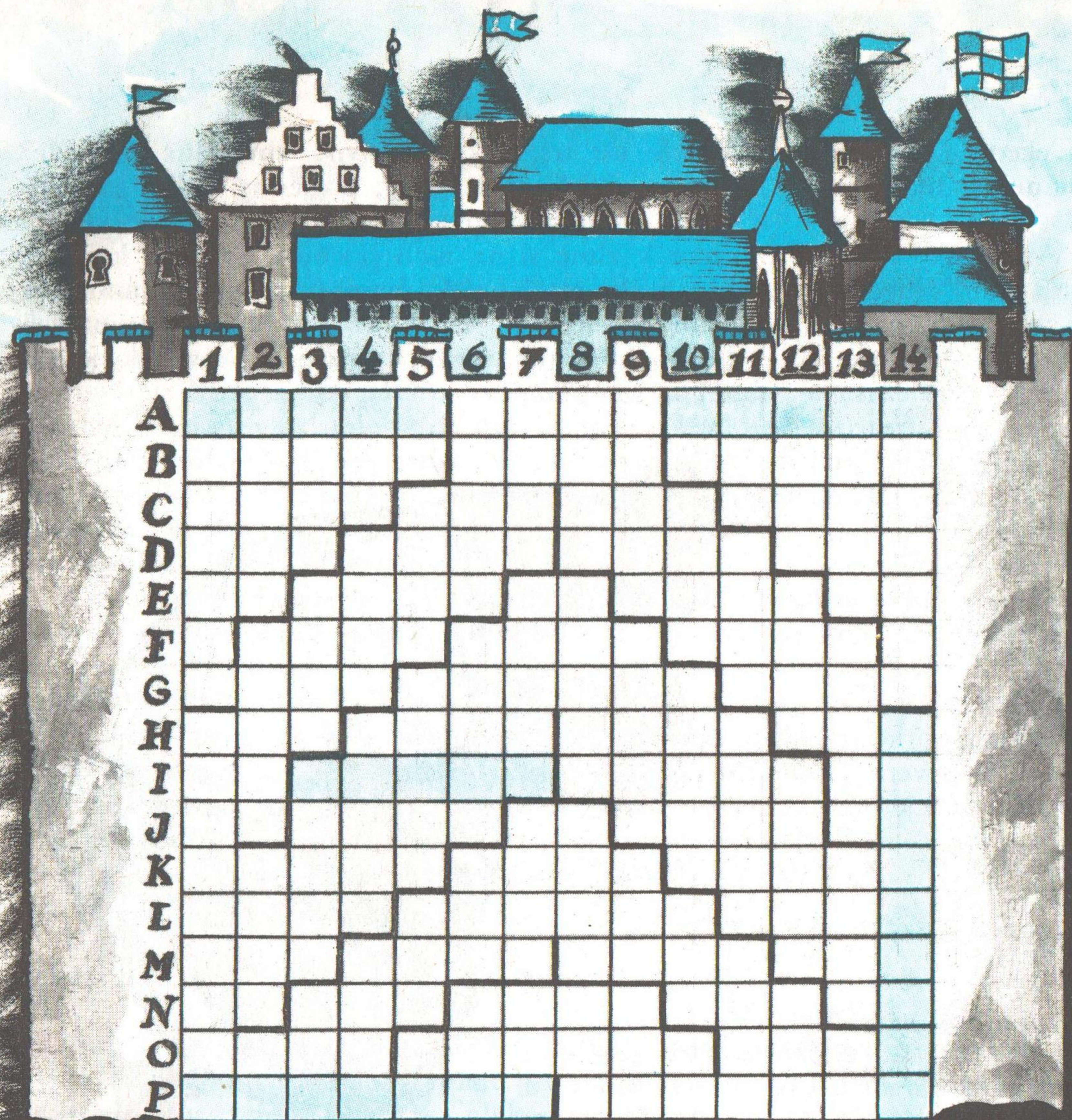
*Žiaci 5. ročníka,
ZŠ Ružomberok-Černová.*

Veľmi ste nás potešili, dievčatá a chlapci z Ružomberka. Čakáme a tešíme sa na listy aj z ďalších škôl. Napište nám o svojich pozorovaniach a objavoch v prírode. Aj o tom, čo vás v prírode zaujíma, z čoho máte radosť a čo vás znepokojuje.

Pripravila MARTA ŠURINOVÁ
Ilustroval PETER CPIN

■ Videli ste už sojku usilovne zbierajúcu žalude? Nazbiera si ich plný hrvoľ, posledný drží v zobáku a letí do svojho rodného hájika. Tam si ich zahrabe do zeme a v zime si na nich pochutí. Pravda, keď ich nájde. Sojky majú krátku pamäť. Často zabudnú, kde si žalude schovali. A tak keď uvidíte viac malých dubov pohromade, možno vyrastajú práve zo zabudnutej sojkinej komory.

NOVÁ KNIHA Z MLADÝCH LIET

VODOROVNE: A. Prvá časť tajničky — stará zbraň — druhá časť tajničky. B. Prášok do kúpeľa (AVELA) — ochotne — názov obchodného domu. C. Päta po česky — prehra v šachu — áno po česky — ostrov v Indonézii. D. Osobné zámeno — Emília — matka — rieka v ZSSR. E. Vojenská akadémia — bezhrbá ťava — závodný klub — chytá — predložka. F. Spojka — Vojtech — rod — obloha — Cyril. G. Povraz so slučkou na konci — súčasť motora (stator) — pretože. H. ŠPZ Nitry — kvetina — zväzok slamy — prístroj na lisovanie. I. Latinská dvojhláska (ea) — tretia časť tajničky — nádoba na vodu — dvakrát 50 rímskymi číslicami. J. Práceschopný v skratke — časti športového podujatia, kruhy — medzinárodná poznávací značka našich automobilov — surovina na výrobu piva — značka kvality múky. K. Záhyby na látke — názvy — tvar slovesa „osloviť“. L. Kráčali — časť nohy — umýva. M. Slonie zuby — les — spája brehy riek — dospelý muž. N. Popevok — poľovačka — klaun — spojka — lesná správa. O. Poodieraj — pastierske obydlie — útok. P. Štvrtá časť tajničky — lepiace.

ZVISLE: 1. Zachytáva na mape — tvar slovesa „nepriklopiť“. 2. Dievčenské meno — zvierat — poberala sa — dom odievania. 3. Časť roka — prútená ohrada — kamene — kráľ zvierat. 4. Vedecký názov krídla (ala) — vlastnilo — niekto — nahor. 5. Tu máš — okrem — pohybové ústroje tela — kujný nerast — označenie pre kus. 6. Čistila — ktorá po česky — morová nákaza — krátka filmová snímka (šot). 7. Pomoc — vyrobené zo zlata — väzenská miestnosť — cudzie chlapčenské meno. 8. Biblická postava — patriaci katovi — snemovňa — zošival. 9. Vykonával — zápisník — prisvedčenie — obidve. 10. Fond pracujúcich v skratke — zložnokvetá rastlina (oman) — stávalo sa riedkym — hmyz — a podobne. 11. Znak rodu — výzva — citoslovce prasknutia — nátlak. 12. Nádoby na varenie — biblické meno — lúpaním oddel — Etela. 13. Obor — poobíjalo — polodrahokam (opál) — akadémia vied v skratke. 14. Rieka vo Venezuele (Orinoco) — piata a posledná časť tajničky.

Vyžišenie krížovky z čísla 10: Daniel Hevier — Prázdniny. Knihu posielame K. Chmelovej, Robožník; T. Jankovičovi, Nitra a J. Holubovej, B. Bystrica.
Vyžišenie krížovky z čísla 1 očakávame do 20. septembra.

Ako SA NESTAĽ NEOKRÔCHANCOM

Topánky

Topánkami držiaváme styk so zemou. Preto sú pre náš život veľmi dôležité. Ak je noha v topánke zle, ani hlave nie je dobre. Aké topánky si vybrať, aby sme sa cítili príjemne? Predovšetkým si vyberajme topánky podľa nohy a nie podľa módy. Ak sú v móde úzke topánky a ty máš širokú nohu, nehlas sa k takej móde. Ak móda neuznáva tvoju širokú šlapu, neuznávajú ani ty jej úzku topánku. Napokon, prečo by tí, čo módu vymýšľajú, mali mať lepší vkus než ty. A prečo by všetci ľudia mali byť rovnako oblečení

a obutí ako hasiči alebo policajti. Ak si nízkeho vzrastu a myslíš si, že tým vyriešiš svoj problém, nos topánky s trochu vyšším podpätkom. Ak chceš vyzerať chromý, nos jednu topánku trojku a druhú deviatku. Môžeš nosiť jednu červenú topánku a druhú zelenú...

Závisí to od toho, či chceš zanechať dojem veselej osoby, poplašenej, ťuknutej, vážnej... Vyberaj si topánky podľa seba. Špinavci môžu nosiť aj špinavé topánky. Namiesto leštidla môžu topánky každé ráno natierať vrstvou blata. Také topánky zanechajú za sebou aj stopy, tak budeme vedieť, kde sa umazanec mocz.

Bez ohľadu na to, aké máš topánky, nemal by si v nich vojsť do kuchyne. Ktovie, na čo všetko si šliapol... Rady: Ak ti topánka z krokodílej kože hryzie nohu, odhoď ju čo najďalej. To krokodíl ožil a rozhodol sa, že ťa zožerie.

Topánky, aj keď ťa netlačia, nikdy nenechávajú v noci pod posteľou. Ktovie čo môže skrsnúť v hlave krokodílovi, keď je premenený na topánky.

Ani topánkam z bravčovej kože nemožno dôverovať. Vynes ich v noci na chodbu a dvere poriadne zatvor. A dobre si umy nohy, odstráň každú stopu, aby ťa náhodou ten brav z ktorého kože nosíš topánky, nevyňuchal a nerozpáral rezákmi.

Prekladá Peter Čačko
Ilustruje Peter Čpin

Bratislavský ROBINSON

Mladý Karol Jetting, bratislavský rodák, sa po smrti otca presťahoval s matkou do Viedne. Tu sa zoznámil so zámožným

Píše Milan Ďurkovič

Angličanom, ktorý ho aj s matkou pozval do Londýna. Na jeho príhovor sa šikovný a vzdelaný mladík, ktorý sa medzičasom zalúbil do peknej Elisabeth, stáva kráľovským kuriérom. Na palube lode Británia odchádza na svoju prvú cestu...

Kreslí Luboš Hlavsa

Zajac

KAROL PÉM

Vybral sa raz zajac navštíviť poľnú myš. Cestou uvidel vlak. Začudoval sa: „Aký je to len rýchly zajac a koľko veľa zajacov ťahá za sebou!“ Vlak zahvízdal a už ho nebolo. Len tak prefrčal okolo prekvapeného zajka.

Keď mu poľná myš vysvetlila, že to, čo cestou k nej videl, neboli zajace, ale vlak, uspokojil sa.

„Tak predsa sa môžem ešte aj ja stať najrýchlejším zo všetkých zvierat na svete!“ zajasal vzápätí.

Prečo nie, ale najprv by si ma musel predbehnúť, myslela si poľná myš. No zo slušnosti mu to radšej nepovedala, aby sa náhodou neurazil.

Onedlho zajac opäť zbadal vlak. Pribehol za ním až na hlavnú stanicu, aby si ho mohol prezrieť zblízka. Vlak zastal. Prvý z neho vystupoval poľovník, ktorý sa ponáhlal na poľovačku.

Milý zajac nečakal, kým poľovník vystúpi a uháňal, len sa tak za ním prášilo.

Teraz už zajacovi stačí, keď vidí vlak aj z diaľky. Kto neverí, nech sa ide pozrieť na stanicu. Zajaca tam určite nestretné.

Slniečko **ŠPÁSY**
ŠTEFAN MORAVČÍK

Videli ste toho chlapa?
Slniečko do vreca lapá!

Vietor chytá do čapice,
tak sa, jašo, pochlapíť chce.

Kto Slniečko objedná si,
naučí sa iné špasy!

Vraví múdrosť prastará:
Tam, kde chodí Slniečko,
tam netreba lekára.

Prv ako začnete písať, prečítajte si informácie na druhej strane!

Hrubo orámovaná časť vyplní odosielateľ

TELEGRAM

Píšte čitateľne — adresu paličkovým písmom!

Adresa odosielateľa (nedopravuje sa)

MLADÉ LETÁ

Adresa prijímateľa (meno alebo označenie — ulica — číslo domu — miesto určenia; (ak má adresát v byte telefón, uveďte jeho číslo pred adresou))

VŠETKÝM ČITATEĽOM SLNIEČKA

Čas podania tg: OKTÓBER

Text a podpis

YDALI SME! STOP! KÚP SI! STOP! PREČÍTAJ SI! STOP! NAJLEPŠIE KNIHY MESIACA!

JÁN ULČIANSKY: **Snehuliacke ostrovy**

Rozprávky. 60 strán. 24,— Kčs.

JURAJ ČINČURA—PETER MARIOT: **Hlavné mestá európskych štátov.**

Encyklopedická knižka. 282 strán. 100,— Kčs.

TATTCHELOVÁ—BLUNETT: **Skúsiš to s mikropočítačom.**

(Poznávame a programujeme). 148 strán. 45,— Kčs.

*) Co sa nehodí, prečiarknite

22 — 101 (III. 1988)

TAJNIČKA

Tánička

Prednedávnom vyšla v Mladých letách kniha, na ktorú ste mnohí netrpezlivo čakali. Z obrázku džungle, v ktorej sa po stromoch popínajú liány, skáču opice, škriekajú papagáje a trávou sa plazia nebezpečné zmije, ste možno vytušili, o čom, či skôr o kom kniha je. Ak si však chcete byť celkom istí, **vylúštite moju doplňovačku.**

A ďalej? Meno, ktoré vylúštite, napíšte na korešpondenčný lístok, na ktorý nalepte kupón. Nezapudnite napísať svoju adresu a poslať do redakcie:

Slniečko, Suvorovova 2, 815 19 Bratislava

Nemusím vám pripomínať, že na vás čakajú pekné slniečkárske odznaky.

Všetkým lúštiteľom držím palce.

Tánička Tajnička

Slniečko

Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež.

Adresa redakcie: Suvorovova 3, 815 19 Bratislava. Telefón 523 26.

Šéfredaktor Ondrej Sliacky, výtvarný redaktor Svetozár Mydlo, grafická úprava Viera Fabianová, jazyková redakcia Ján Bosák.

Tlačia Polygrafické závody, š. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje Poštová novinová služba, objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS Ústredná expedícia a dovoz tlačne, námestie Slobody 6, 813 81 Bratislava. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena jedného výtlačku 4 Kčs, ročné predplatné 40 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia. Ilustrácia na 1. str. S. MYDLO.

TAJNÍČKA • TÁNIČKA

Poviem ti o peknej knižke

